ΟΜΙΛΙΑ
ΤΟΥ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΒΑΣΣΑΛΟΥ[1]
ΣΤΗΝ 192η ΕΠΕΤΕΙΟ ΤΟΥ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ
ΤΟΥ ΣΠΗΛΑΙΟΥ ΜΕΛΙΔΟΝΙΟΥ
Κυριακή 31 Ιανουαρίου 2016

Τη λευτεριά ρωτήσανε
ποιας μάνας είναι γέννα
και είπε πως τη εγέννησε
το κρητικό το αίμα.

Σεβασμιώτατε, ευλαβέστατοι πατέρες, Κα Αντιπεριφερειάρχη, Κε Δήμαρχε, Κε Πρύτανη, κ. εκπρόσωποι των πολιτικών και στρατιωτικών αρχών, Κυρίες και Κύριοι,

Δύσκολα ο ερευνητής της Ιστορίας θα μπορούσε να βρει ένα έθνος με ανάλογη μακραίωνη παρουσία στην εξέλιξη του πολιτισμού, όπως εκείνο του ελληνικού έθνους. Βασικά συστατικά στοιχεία σε όλη αυτήν την μακρά ιστορία είναι η δύναμη και η ζωντάνια της ελληνικής ψυχής και η αγάπη για την ελευθερία και την ανεξαρτησία κάθε ελληνικής συνείδησης. Έχουμε, λοιπόν, εμείς οι Έλληνες (κι ιδιαίτερα εμείς οι Κρητικοί) την ηθική υποχρέωση απέναντι στην Ιστορία μας να ξεχωρίζουμε, να προβάλλουμε και να τιμούμε κάποια γεγονότα – ορόσημα με πολλαπλό περιεχόμενο.

Ένα τέτοιο γεγονός τιμούμε σήμερα εδώ, στο σπήλαιο του Μελιδονίου, στο Γεροντόσπηλιο. Ένα τραγικό, ζοφερό γεγονός, που συνέβη πριν 192 χρόνια και το οποίο δείχνει στην πιο τραγική του διάσταση την αγριότητα του πολέμου αλλά και το άσβεστο πάθος των κρητικών για λευτεριά.

Κρήτη θα πει επανάσταση με μάχες και αγώνες.
Κι αντίσταση για λεφτεριά σε όλους τους αιώνες.
Ο Κρητικός το αίμα του μελάνι το 'χει κάνει
Σφραγίδα και υπογραφή στη λευτεριά να βάνει.

Σε αυτόν τον «ιερό χώρο» σ' αυτές τις πέτρες συνυπάρχουν, άρρηκτα συνδεδεμένα, ο Μύθος με την Ιστορία, η Θρησκεία με το Θάνατο, η Πίστη με το Πάθος για την ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ.

«Το σπήλαιο Μελιδονίου, σύμφωνα με την Κα Ειρήνη Γαβριλάκη, ήταν ένας χώρος συνδεδεμένος με τη λατρεία του Ερμή από τον 15ο αι π. Χ.. Στα Νεολιθικά Χρόνια ως τις αρχές της 3ης χιλιετίας π.Χ., υπήρξε φιλόξενο καταφύγιο για ανθρώπους και ζώα, όπως δείχνουν τα πήλινα σκεύη και τα οστέινα εργαλεία αυτής της περιόδου. Γύρω στο 1700 π.Χ., αξιοποιήθηκαν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του και προφανώς η ανάμνηση κανονικών παλιότερων επισκέ-

[1] Ο κ. Ευάγγελος Βασσάλος είναι Καθηγητής Φιλόλογος, Διευθυντής του Γενικού Λυκείου Περάματος Μυλοποτάμου.

ψεων και ανθρώπινης συναναστροφής σ' αυτό, αφού βρίσκεται στον δρόμο μετακίνησης των κοπαδιών από τα ψηλότερα σημεία της Ίδης προς τη θάλασσα, και έγινε τόπος λατρείας της μινωικής θεάς προστάτιδος της φύσης. Στα Ιστορικά Χρόνια, από το 1100 π.Χ. ως το τέλος της Αρχαιότητας, η λατρεία συνεχίστηκε αδιάλειπτα στον ίδιο αυτό βόρειο μυχό, στο όνομα μιας αντίστοιχης θεότητας για χάρη της οποίας ειδώλια γυναικών και ομοιώματα ζώων ή γυναικεία αντικείμενα, αφήνονταν στη βάση του σταλαγμίτη, ως μακραίωνη συνήθεια. Γύρω στον 2ο αιώνα π.Χ., παρότι το περιεχόμενο της λατρείας απέκτησε μυστηριακό χαρακτήρα, το σπήλαιο συνέχισε να αποτελεί λατρευτικό προορισμό στη σκιά της Ίδης: οι πιστοί προσέρχονταν ακόμα κι από μακριά και χάραζαν επιγραφές στα τοιχώματα προς τιμήν του Ερμή, όπως η κόρη του Μηνά ή ο Ιππώναξ, ο γιος του Διοκλή, ή προσκυνητές από τη γειτονική Ελεύθερνα.

Αλλά στη συνείδηση των απλών πολιτών, στο σπήλαιο του Μελιδονίου λατρευόταν ο χάλκινος γίγαντας της Κρήτης, ο Τάλως, ο οποίος σύμφωνα με τη μυθολογία είχε αναλάβει την ασφάλεια και την προστασία του νησιού από εξωτερικούς εχθρούς.

Σε αυτόν εδώ το χώρο, λοιπόν, με τη μακραίωνη θρησκευτική παράδοση, έμελλε να γραφεί ένα ζοφερό γεγονός, τον Ιανουάριο του 1824, που σημάδεψε την επανάσταση και τους αγώνες των Κρητικών για λευτεριά.

Διαβάζουμε στην Ιστορία της Κρήτης, του Βασιλείου Ψιλάκη, Τόμος Γ', σελ. 406: «*Ο Χουσεΐν πασάς προελαύνων προς τα ανατολικά επετέθη με ορμή εναντίον των πολεμιστών που ευρίσκοντο εις Μυλοπόταμο και κατεσκήνωσεν εις Μελιδόνι. Εις τα βορειοδυτικά του χωρίου υπάρχει ένα βαθύ και πλατύ σπήλαιον με πολλούς ωραίους και πολύμορφους σταλακτίτας. Το στενόν στόμιό του ευρίσκετο προς νότον και εκεί κατά την αρχαιότητα ελατρεύετο ο Ταλαίος Ζευς. Εδώ είχον καταφύγει 370 άνδρες, γυναίκες και παιδιά, μεταξύ των οποίων και 30 οπλίται. Είχον μεταφέρει εκεί καρπούς και άλλα ευκολομετακόμιστα είδη δια να συντηρηθούν. Ο Χουσεϊν με τον Μουσταφά επολιόρκησαν στενώς το σπήλαιον ετούτο και δια να το αναγκάσουν να παραδοθεί το εκανονιοβολούσαν. Αλλά οι πολιορκημένοι γνωρίζοντες ποία θα ήταν η τύχη τους και ελπίζοντες εις κάποια εξωτερική βοήθεια, επυροβολούσαν κι επρόβαλαν όσην αντίσταση μπορούσαν. Τέλος, ύστερα από επανειλημμένες αλλά χωρίς αποτέλεσμα προτάσεις να παραδοθούν και μετά πάροδον τριών και περισσότερον μηνών ,τον Ιανουάριο του 1824, κατόρθωσαν οι πολιορκηταί να ανοίξουν εις το επάνω μέρος του σπηλαίου μίαν τρύπαν. Από εδώ έρριψαν εμπρηστικάς ύλας, έφραξαν την είσοδο με σωρούς χλωρών ξύλων και ελαιοπυρήνας και τους έπνιξαν με φοβερό τρόπο, αν και είχαν καταφύγει εις τα βαθύτερα κοιλώματα του σπηλαίου.*»

Η Επανάσταση στην Κρήτη, που ξεκίνησε το Μάϊο του 1821 από την Παναγιά τη Θυμιανή στους Κομιτάδες Σφακίων δεν θα πετύχει το στόχο της. Θα πνιγεί στο αίμα, αφού σε λίγους μήνες θα καταρρεύσουν όλα τα μέτωπα αντίστασης, μπροστά στις ορδές των Τουρκοαιγυπτίων. Όμως το πάθος για

λευτεριά θα κρατηθεί άσβεστο και μετά από αμέτρητους αγώνες κι Επαναστάσεις, με σημαντικότερες την περίοδο 1866-1869 (με την εθελοθυσία του Αρκαδίου) και το 1896, οι προσπάθειες θα ευοδωθούν και μετά την Αυτονομία της Κρήτης με την Κρητική Πολιτεία θα έρθει στις 1-12-1913 η πολυπόθητη Ένωση με την Ελλάδα.

Εδώ, λοιπόν, σε αυτές τις ιερές πέτρες, στο Γεροντόσπηλιο στο Μελιδόνι, γράφτηκε άλλη μια ζοφερή σελίδα στην Ιστορία της Κρήτης. Όμως αυτό το ίδιο το γεγονός, μέσα στην τραγικότητά του, αναδεικνύει το πάθος για λευτεριά, τους αγώνες και τις θυσίες του λαού για την κατάκτηση του υπέρτατου ατομικού δικαιώματος, της Ελευθερίας. Αυτό το δικαίωμα, που σήμερα πια θεωρείται δεδομένο και κατοχυρωμένο, κάποιοι, σαν τους 370 εγκλωβισμένους στο σπήλαιο, αγωνίστηκαν για να το κατακτήσουν, δίνοντας τη ζωή τους και πληρώνοντας με το αίμα τους τον αγώνα αυτό. Σαν άλλοι «**Ελεύθεροι Πολιορκημένοι»,** για να θυμηθούμε τον εθνικό μας ποιητή Διονύσιο Σολωμό, έδωσαν τη ζωή τους πολεμώντας για τα ιδανικά τους, διατηρώντας την ψυχή τους ελεύθερη, μη καταδεχόμενοι να παραδοθούν.

«Η ηθική ελευθερία είναι το πιο οχυρό καταφύγιο της ανθρώπινης ψυχής που πολιορκείται από τη φυσική βία. Ο άνθρωπος, που συνειδητοποιεί την αυτονομία του απέναντι στις φυσικές δυνάμεις, οδηγείται στη δράση και από τη σύγκρουση αυτή γεννιούνται οι υψηλές πράξεις», όπως τονίζει ο Ιάκωβος Πολυλάς.

Αυτό, λοιπόν, μας υποδεικνύει αυτό το τραγικό γεγονός. Ότι όλοι εμείς, αν θέλουμε να λεγόμαστε Άνθρωποι, πρέπει να πολεμούμε για το Χρέος μας, την υποχρέωση μας δηλ. να παραδώσουμε στις επόμενες γενιές ένα κόσμο με υψηλά ιδανικά, να πολεμάμε και να αγωνιζόμαστε για το δίκιο μας και το ουσιαστικότερο και υψηλότερο περιεχόμενο της αληθινής ανθρώπινης φύσης, την Πατρίδα και την Πίστη.

«Αυτά τα δέντρα δε βολεύονται με λιγότερο ουρανό
Αυτές οι πέτρες δε βολεύονται κάτω από τα ξένα βήματα
Αυτά τα πρόσωπα δε βολεύονται παρά μόνο στον ήλιο
Αυτές οι καρδιές δε βολεύονται παρά μόνο στο δίκιο»

Ερχόμαστε, λοιπόν, ταπεινοί προσκυνητές σε αυτά τα ιερά χώματα για να προσκυνήσουμε, να δοξάσουμε, να αποτίσουμε πραγματικό φόρο τιμής στους νεκρούς και κυρίως να παραδειγματιστούμε από τον αγώνα τους. Πάνω από όλα όμως να κατανοήσουμε το ιστορικό γεγονός που συντελέστηκε, όχι ως απλοί θεατές, αλλά ως μέτοχοι μιας μακρόχρονης ιστορίας, που με την αστείρευτη πίστη των εγκλείστων σωματικά αλλά ελεύθερων στο πνεύμα και την ψυχή μας ξενίζει, με τη λάμψη της μας καθοδηγεί και με το ολοζώντανο παράδειγμα αυτοθυσίας μας κατευθύνει.

Άλλωστε η γνώση και κατ᾽ επέκταση η ενσυναίσθηση, η ταύτιση δηλαδή με τους αγωνιστές, είναι το όπλο μας απέναντι στην άγνοια, που μας

οδηγεί σε επικίνδυνους ατραπούς. Πρέπει να μάθουμε να αγαπάμε πραγματικά και να αγωνιζόμαστε για την Πατρίδα και την Πίστη μας αλλά μακριά από εθνικισμούς, ρατσισμούς και μισαλλοδοξίες, που δυστυχώς επανεμφανίζονται στις μέρες μας.

Ας αφουγκραστούμε λοιπόν τα μηνύματα αυτού του Αγώνα κι ας παλέψουμε για τα Δίκαιά μας, σε ατομικό και κυρίως σε συλλογικό επίπεδο. Η θυσία των αγωνιστών του Μελιδονίου ας αποτελέσει μία αφετηρία την περίοδο αυτή που βιώνουμε την οικονομική ύφεση και την κοινωνική κρίση για να συνεργαστούμε και να παλέψουμε για μια άλλη Ηθική και να ξαναχτίσουμε σαν λαός, σαν κοινωνία, υγιείς βιώσιμες βάσεις για ένα καλύτερο μέλλον για μας και τα παιδιά μας και να κατακτήσουμε την πραγματική Δημοκρατία κι Ελευθερία. Απαραίτητη προϋπόθεση, βέβαια, είναι η συνεργασία όλων των πολιτικών και κοινωνικών ομάδων.

Μόνο τότε θα ακολουθήσουμε μια πορεία δίχως ατραπούς κι αδιέξοδα, που θα εξυπηρετεί τα δικά μας συμφέροντα, θα ικανοποιεί τις δικές μας ανάγκες και θα δίνει απαντήσεις στα δικά μας προβλήματα.

Γι' αυτό ταπεινοί προσκυνητές σε αυτόν τον ιερό χώρο ας εκμεταλλευτούμε αυτήν την ευκαιρία για εσωτερικό διάλογο του καθενός από εμάς με τους νεκρούς ήρωες μας και την ιστορία κι ας φανούμε αντάξιοι αυτής της θυσίας. Επειδή, όπως λέει κι ο Μακρυγιάννης: «*Αρχή και τέλος, παλαιόθεν και ως τώρα, όλα τα θεριά πολεμούν να μας φάνε και δε μπορούνε- τρώνε από μας και μένει και μαγιά*».

Γιατί μόνο έτσι θα μπορέσουν κάποτε να πραγματοποιηθούν τα οράματα του παρελθόντος, που εξακολουθούν να είναι ουτοπίες του παρόντος.

Γιατί, μόνο έτσι θα μπορέσουμε κάποτε να πούμε: «*ομπρός να σηκώσουμε τον ήλιο πάνω από την Ελλάδα*».

Σας ευχαριστώ πολύ.